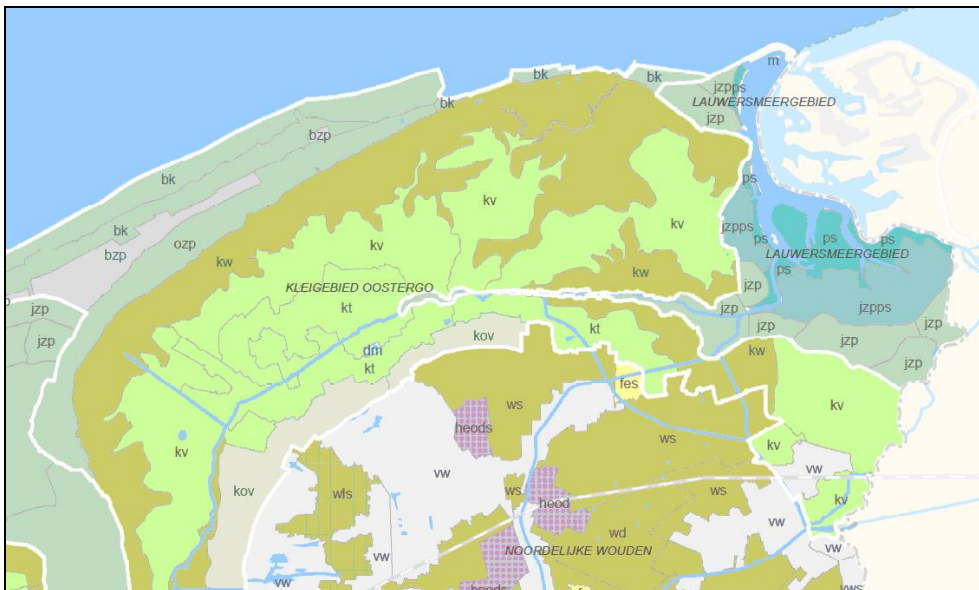

Ruimtelijke kwaliteitsparagraaf

Volgens artikel 3.1.1b van de verordening Romte moet een plantoelichting van een ruimtelijk plan voor het landelijke gebied een ruimtelijke kwaliteitsparagraaf bevatten. Hierin moet aangegeven worden op welke wijze het plan invulling geeft aan blijvende herkenbaarheid van de kernkwaliteiten per landschapstype zoals aangegeven op en omschreven bij de van deze verordening deeluitmakende kaart Landschapstypen, waaronder begrepen de kernkwaliteiten in de Nationale Landschappen. Verder moeten zo nodig regels worden gesteld die ertoe strekken dat de kernkwaliteiten per landschapstype herkenbaar blijven. Het bestemmingsplan Bûtengebiet Dongeradeel geeft invulling aan de blijvende herkenbaarheid van de kernkwaliteiten per landschapstype zoals aangegeven op en omschreven in de verordening Romte.

Figuur 1. Uitsnede Landschapstypenkaart uit de verordening Romte

De plangebied van het bestemmingsplan Bûtengebiet bevat een aantal landschapstypen welke in de verordening Romte genoemd worden. Deze zijn hieronder weergegeven.

De verschillende landschapstypen zijn omschreven in de Verordening Romte in de bijlage genaamd: "Landschapstypering van Friesland" welke ook wel de "kernkwaliteiten" wordt genoemd. In dit document worden de kernkwaliteiten van het landschap omschreven. Allereerst gebeurt dit door het hoofdlandschapstype te benoemen. Vervolgens zijn er voor Dongeradeel twee gebieden onderscheiden waarin weer een aantal landschapstypen voorkomen. In deze paragraaf wordt aangegeven hoe de kernkwaliteiten uit de verordening Romte in dit bestemmingsplan zijn vertaald. De structuur welke aangehouden wordt is als volgt:

KLEIGEBIED (HOOFDLANDSCHAPSTYPE)

- **Kleigebied Oostergo**

- Kwelderwal
- Kweldervlakte
- Kleiterpengebied

(Gebied 1)

- (Landschapstype)
- (Landschapstype)
- (Landschapstype)

- **Lauwersmeergebied**

- Jonge Zeepolders
- Jonge Zeepolders / Platen en Slikken
- Platen en Slikken

(Gebied 2)

- (Landschapstype)
- (Landschapstype)
- (Landschapstype)

In de omschrijving van deze landschapstypen worden verschillende elementen genoemd. Een aantal elementen zullen in elk landschapstype voorkomen. Deze zullen dan ook genoemd worden bij het hoofdlandschapstype of bij het gebied waar ze van toepassing zijn en niet op een lager 'niveau'.

HOOFDLANDSCHAPSTYPE KLEIGEBIED

Open en grootschalig met structurerende elementen

- **Dijken**

Dijken scheiden verschillende landschapstypen. Op deze wijze zijn ze structurerende elementen. Hun functie was of is het beschermen van gebieden tegen hoog water. Er zijn in het bestemmingsplan Bûtengebiet een drietal bestemmingen waarbinnen dijken voorkomen, deze zijn:

- Water – Waterkering
- Waarde – Cultuurhistorisch waardevol dikelement
- Waarde – Cultuurhistorisch waardevolle lijn.

In de bestemmingsomschrijving is het behoud van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van dijken benoemd. De dijken genoemd op kaart 6-2 van de Verordening Romte zijn ondergebracht onder deze bestemmingen en zodoende zijn de landschappelijke, cultuurhistorische waarden van deze dijken geborgd. Uitzondering is de dijk welke op de kaart is ingetekend ten westen van de stad Dokkum. Deze dijk bestaat niet meer. Er is zelfs geen sprake van resten van het dijklichaam. Daarom is de loop van deze voormalige dijk niet opgenomen in bestemmingsplan Bûtengebiet. Verder zijn de meer dan duizend jaar oude dijken en dijkrestanten rondom It Dokkumer Grutdijp eveneens ondergebracht onder: "Waarde – Cultuurhistorisch waardevolle lijn".

- **Kwelderwallen**

Kwelderwallen zijn grootschalige landschapselementen gevormd door de ijstijd. Deze zijn zo robuust dat specifieke bescherming niet nodig is. De kwelderwallen blijven met de beperkte bebouwingsmogelijkheden in het bestemmingsplan Bûtengebiet Dongeradeel voldoende zicht- en herkenbaar.

- **Slenken**

It Dokkumer Grutdijp is een voormalige zeeslenk welke door Dongeradeel heen loopt. Deze voormalige zeeslenk heeft het landschap rondom de zeeslenk gestructureerd. Een beschrijving van deze kwaliteiten is weergegeven onder: Lauwersmeergebiet (gebied) > Oude Zeepolders (landschapstype)

- **Terpen**

In Dongeradeel bevinden zich verschillende dorpsterpen en boerderijterpen. De dorpsterpen bevinden zich vaak op natuurlijk hogere punten in het landschap zoals op de kwelderwalrug tussen Holwerd en Anjum. De terpen werden vroeger gebruikt om een hoger gelegen schuilplaats voor het hoge water te hebben. Later toen de dijken aangelegd werden, verloren ze grotendeels deze functie. Vanwege hun landschappelijke en cultuurhistorische waarde worden de terpen in het bestemmingsplan Bûtengebiet grotendeels beschermd met de aanduiding "Waarde - Waardevol reliëf". Ook is er sprake van vele archeologische waarden bij terpen, de terpen met de hoogste archeologische verwachtingswaarde worden dan ook beschermd in het bestemmingsplan Bûtengebiet Dongeradeel. Verder zijn terpen als archeologisch waardevol aangeduid indien de verwachtingswaarde op de FAMKE kaart "streven naar behoud, beschermd",

“streven naar behoud” of “waarderend onderzoek – (categorie) ” is.

- **Paden**

Bestaande wegen en verkeersstructuren zijn aangeduid met de bestemmingen “Verkeer” of “Verkeer – Fiets en voetpaden”. Een enkele oude verkeersstructuur heeft de aanduiding: “Waarde – Cultuurhistorisch waardevolle lijn” gekregen. Hierdoor wordt het huidige stelsel van wegen en paden behouden. Jaachpaden langs waterwegen hebben eveneens de bestemming: “Verkeer – Fietspad” gekregen.

- **Eendenkooien**

De eendenkooien worden in het plan aangeduid met de aanduiding: “eendenkooi” en bevinden zich binnen de bestemming: “Natuur”. De natuurlijke en landschappelijke waarden zijn hiermee gewaarborgd.

- **Boerenerven**

De huidige positionering van boerenerven in het landschap is overgenomen. Zodoende blijft de huidige situatie in stand en blijven de landschapstypen op dit onderwerp hun karakter behouden. Er zijn verschillende afwegingen gemaakt met betrekking tot boerenerven. Er is voor gekozen de onderstaande aspecten van de boerderijplaatsen in meer of mindere mate te beschermen. Deze aspecten zijn:

- waardevolle gracht;
- waardevolle erfbeplanting;
- waardevol reliëf (de verhoogde boerderijplaats);
- archeologie.

Alle agrarische bedrijven en woonboerderijen in het plangebied zijn bekeken op de luchtfoto, bestaande bestemmingsplankaarten, de CHK (Cultuurhistorische Kaart) of CHK2, de FAMKE (Archeologie) kaart, zo nu en dan ook andere bronnen, en bij twijfel veldonderzoek. Als uit deze inventarisatie gebleken is dat deze waarden bij een agrarisch bedrijf of woonboerderij daadwerkelijk aanwezig zijn, zijn deze ingetekend. Voor het bepalen van de ligging van de bouwvlakken van de agrarisch bedrijven is met deze waarden rekening gehouden. Ook is rekening gehouden met de stedenbouwkundige en landschappelijke principes welke door de Nije Pleats worden toegepast.

Waar de waarden: waardevolle gracht, waardevolle erfbeplanting, waardevol reliëf (de verhoogde boerderijplaats) zijn aangetroffen, zijn deze ingetekend op de verbeelding. Op basis van het oude bestemmingsplan Dongeradeel Oost was in het deel ten oosten van de Peasens in Dongeradeel het onduidelijk welke boerderijen op een verhoogde boerderijplaats (waardevol reliëf) stonden. Daarom is hiervoor veldonderzoek uitgevoerd en is het RAAP rapport 659 en Actueel Hoogtebestand Nederland geraadpleegd. Dit heeft geleid tot de selectie van verhoogde boerderijplaatsen in het nieuwe bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel. Dit houdt in dat een enkele verhoogde boerderijplaats is toegevoegd, maar ook verwijderd ten opzichte van deze gegevens zodat alleen de feitelijk aanwezig zijnde verhoogde boerderijplaatsen als zodanig zijn bestemd.

Ten aanzien van archeologie, zijn in het bestemmingsplan alle gebieden opgenomen als Waarde - Archeologie welke door FAMKE aangeduid worden als zijnde:

- streven naar behoud, beschermd;
- streven naar behoud;
- waarderend onderzoek (verschillende typen).

- **Waterwegen**

Er zijn een aantal verschillende typen waterwegen:

- Slenken (It Dokkummer Grutdijp)
- Vaarten (Opvaarten/Dorpsvaarten/trekvaarten)
- Kreken

Bovenstaande typen waterwegen zijn in het bestemmingsplan opgenomen onder de bestemming water. De slenken en het systeem van vaarten hebben de aanduiding "Recreatie – specifieke vorm van recreatie – recreatieve schaats- en kanoroute" mee gekregen. De waterwegen genoemd op kaart K06-2 van de verordening Romte hebben eveneens de bestemming water en deze aanduiding gekregen. De kreken hebben de aanduiding: "specifieke vorm van water – waardevolle waterloop" gekregen. De bestemming "Water" en de aanduidingen hebben mede tot doel om er voor te zorgen dat deze waterwegen blijven bestaan.

Onregelmatige blokverkaveling met plaatselijk bijzondere verkavelingsvormen

Er is door Landschapsbeheer Fryslân een landschapsinventarisatie gemaakt van Dongeradeel. Hierin zijn ook een aantal gebieden naar voren gekomen welke bijzonder gave of bijzondere verkavelingsvormen bevatten. Uit deze gebieden is een selectie gemaakt. Deze selectie is gemaakt op basis van de verschillende bronnen. Dit zijn de oude bestemmingsplannen, Raap rapport 659 en de landschapsinventarisatie van Landschapsbeheer Fryslân. Deze selectie is gedaan op basis van zeldzaamheid, gaafheid en ensemblewaarde. Deze selectie wordt beschermd door de aanduiding: "Waarde – Landschap verkaveling". Hiermee zijn de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke waarden van de bijzondere kavelstructuren en kavelsloten geborgd. De volgende typen verkavelingsvormen zijn in meerdere landschapstypen in Dongeradeel aanwezig:

- **onregelmatige blokverkaveling**

In Dongeradeel is dit de verkavelingsvorm welke het meeste voor komt. De meest gave delen van deze onregelmatige blokverkaveling zijn geselecteerd en worden beschermd door de aanduiding: "Waarde – Landschap verkaveling".

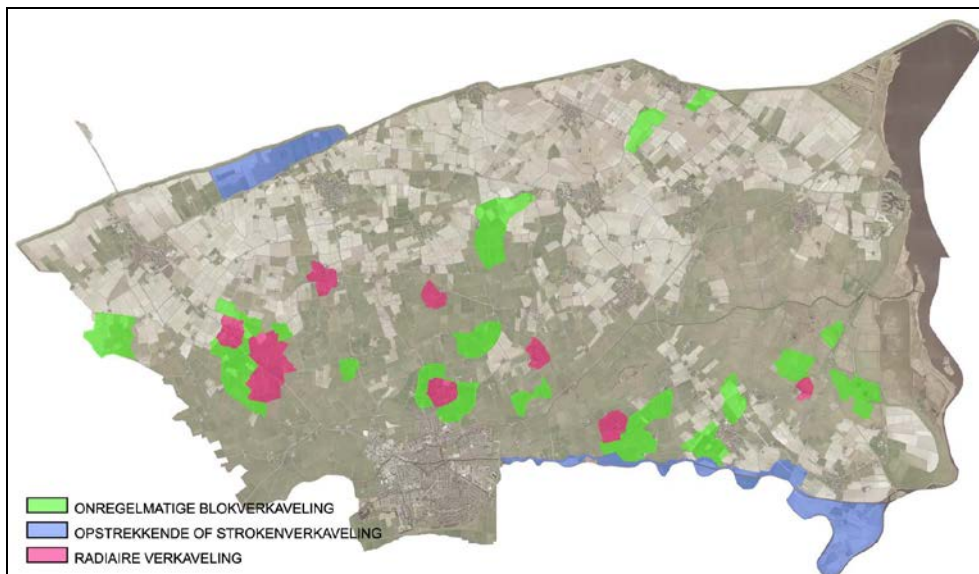
- **radiaire verkaveling**

De radiaire verkaveling komt vooral voor rondom terpen. Er is een ruime selectie gemaakt uit de gebieden met dit verkavelingstype. Met name de ensemblewaarde (i.c.m. de terp) is hierbij van waarde geweest. De meest gave delen van deze radiaire verkaveling zijn geselecteerd en worden beschermd door de aanduiding "Waarde – Landschap verkaveling".

- **mozaïek verkaveling**

Ook zijn er enkele vormen van mozaïekverkaveling geselecteerd op basis van gaafheid en deze krijgen eveneens de aanduiding "Waarde – Landschap verkaveling".

Op onderstaande kaart word het type van de verschillende verkavelingen weergegeven.

Figuur 2. Waardevolle verkavelingspatronen

Beplanting

Het landschap van Dongeradeel wordt grotendeels als cultuurgrond beheerd. Hierdoor wordt het landschap sinds lange tijd door openheid, ruimte en grootschaligheid gekarakteriseerd. Daarnaast is enige beplanting aanwezig.

- **puntvormig geconcentreerd rondom boerderijen en dorpen**

Door het specifiek bestemmen van de nu waardevolle erfbeplantingen als “Groen – Waardevolle erfbeplanting” wordt een groot deel van deze puntvormig geconcentreerde beplanting bij boerderijen beschermd. Ook wordt door het vragen van een inpassingplan bij nieuwe ontwikkelingen ervoor gezorgd dat nieuwe ontwikkelingen indien gewenst omplant zullen worden. Bij een enkel terpdorp wordt de beplanting langs het terppad apart beschermd omdat deze van een uitmuntende kwaliteit is (Aalsum).

- **langs hoofdontsluitingswegen**

Hoofdontsluitingswegen zijn in eigendom bij de gemeente Dongeradeel. Beplanting langs deze wegen wordt in voldoende mate beschermd door de boswet en het omgevingsvergunningsstelsel voor kappen. Gezien de waarde van de openheid van het Dongeradeelse landschap wordt deze beplanting in het bestemmingsplan Bûtengebiet Dongeradeel niet extra beschermd.

- **op kwelderwallen**

Er is sprake van enkele gebieden welke zijn aangewezen als “Waarde - Landschap open gebied”. Daar is de openheid van het landschap een belangrijke waarde en valt het aanplanten of laten ontstaan van bomen en/of ander opgaand houtgewas onder strijdig gebruik.

Aanwezigheid van grasland in lagere delen en akker- en tuinbouw op de kwelderwallen.

De geschiktheid van de grond voor akkerbouw en grasland hangt af van de hoogte en samenstelling van de grond. Dit zijn al natuurlijke factoren waardoor deze situatie behouden zal blijven.

Gebouwde elementen

- **Molens**

De molens hebben in het plan allemaal een specifieke bestemming als “Bedrijf – Molen” of een aanduiding voor een molen gekregen.

- **Overige gebouwde elementen**

In het buitengebied van Dongeradeel komen relatief veel karakteristieke gebouwen voor. De cultuurhistorisch gezien belangrijkste gebouwen hiervan hebbend de status als rijksmonument. Deze status geeft op rijksniveau bescherming. De gemeente kiest ervoor de overige gebouwde elementen op dit moment niet via een specifieke regeling te beschermen. Hiermee wordt het huidige beleid gecontinueerd. De karakteristieke elementen van beeldbepalende panden zullen via het reguliere welstandstoezicht beschermd kunnen worden. Verder wordt bij verschillende afwijkingsebepalingen gevraagd om rekening te houden met cultuurhistorische waarden.

Archeologie

Ten aanzien van archeologie, zijn in het bestemmingsplan de belangrijkste gebieden opgenomen als Waarde - Archeologie welke door FAMKE aangeduid worden als zijnde:

- o streven naar behoud, beschermd;
- o streven naar behoud;
- o waarderend onderzoek (verschillende typen).

DEELGEBIED KLEIGEBIED OOSTERGO

Landschapstype kweldervlakte

- **Bepanting**

- *onregelmatig voorkomende bouselementen*

Er komen in dit landschapstype onregelmatig voorkomende bouselementen voor. Deze zijn in het plan bestemd als zijnde groen. In de bestemmingsomschrijving staat: De voor “groen” aangewezen gronden zijn bestemd voor: “het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de landschappelijke waarden van deze groengebieden”. Eendenkooien worden in de verordening genoemd als voorbeeld. De eendenkooien hebben in het bestemmingsplan de aanduiding “eendenkooi”, daarmee zijn de aanwezige waarden zoals eerder genoemd onder “Eendenkooien” geborgd.

Landschapstype kwelderwal

- **Bepanting**

- *wegen in lengterichting van kwelderwal transparant beplant overige wegen nauwelijks beplant, incidenteel voorkomen geïsoleerde bouselementen*

Bepanting langs wegen wordt in voldoende mate beschermd door de boswet en het omgevingsvergunningstelsel voor kappen. Gezien de waarde van de openheid van het Dongeradeelse landschap wordt deze beplanting in het bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel niet extra beschermd. Incidenteel voorkomende geïsoleerde bouselementen zijn bestemd als groen. De voor “groen” aangewezen gronden zijn bestemd voor: “het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de landschappelijke waarden van deze groengebieden”.

- **Oude spoorlijn**

Grote delen van het voormalige spoortracé van "It Dokkummer Lokaeltsje" zijn als zodanig herkenbaar. Daar is sprake van waardevol reliëf, dat bestaat uit restanten van het baanlichaam van dit tracé. Dat blijkt uit de Landschapsinventarisatie Dongeradeel (2008), Een archeologische verwachtingskaart in het kader van de BGM (2002) en het Actueel Hoogtebestand Nederland. Voor de herverkavelde delen zijn deze waarden grotendeels verdwenen. Maar ook hier geldt dat het voormalige spoortracé onbebouwd is gebleven waardoor er sprake is van waardevolle zichtlijnen: de kortste route van dorp tot dorp. Daardoor is het volledige voormalige tracé landschappelijke en cultuurhistorisch gezien waardevol en als zodanig beschermd door de dubbelbestemming "Waarde – Cultuurhistorisch waardevolle lijn".

Landschapstype kleiterpenlandschap

- **Kerkenpaden**

Een enkel kerkpad word beschermd door de aanduiding: cultuurhistorisch waardevolle lijn. Ook heeft een aantal de bestemming verkeer gekregen om zo het voortbestaan van het kerkenpad te garanderen.

- **Verspreid voorkomen van windturbines**

De bestaande en vergunde windturbines zijn bestemd met de aanduiding "windturbine".

Landschapstype oude zeepolders

- **Strokenverkaveling (opstreckende verkaveling)**

Het meest gave deel van de strokenverkaveling, in het voormalige buitendijkse land krijgt de aanduiding "Waarde – Landschap verkaveling". Hiermee is de landschappelijke waarde van dit gebied geborgd.

DEELGEBIED LAUWERSMEERGEBIED

Landschapstype Jonge Zeepolders

- **Contrast (It Dokkumer Grutdjip)**

Het contrast van het patroon van grillige dijken en waterstromen met de rationele inpoldering (verkaveling) in het stroomdallandschap van It Dokkumer Grutdjip word beschermd in het plan door verschillende specifieke bestemmingen en aanduidingen te leggen. Het behoud van het contrast word met name gegarandeerd door het toepassen van de aanduidingen:

- het reliëf van de grillige dijken word beschermd door de aanduiding: "Waarde – Cultuurhistorisch waardevolle lijn";
- de loop van It Dokkumer Grutdjip wordt beschermd door de bestemming "Water";
- de rationele (opstreckende of strokenverkaveling word beschermd door de aanduiding: "Waarde – Landschap verkaveling".

Landschapstype Jonge Zeepolders / platen en slikken

De kernkwaliteiten van dit landschapstype zijn geborgd door vrijwel uitsluitend de bestemmingen 'Natuur – Lauwersmeer' en 'Water' op dit gebied te leggen.

Landschapstype Platen en slikken

De kernkwaliteiten van dit landschapstype zijn geborgd door vrijwel uitsluitend de bestemmingen 'Natuur – Lauwersmeer' en 'Water' op dit gebied te leggen.